

Diş Hekimliği Fakülteleri Resmi Sitelerinde Bulunan Radyoloji Onam Formlarının Okunabilirlik Analizi: Nitel Araştırma

Readability Analysis of Radiology Consent Forms on the Official Websites of Dentistry Faculties: A Qualitative Study

 Melike GÜLEÇ^a

^aKaramanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Diş Hekimliği Fakültesi, Ağız, Diş ve Çene Radyolojisi ABD, Karaman, Türkiye

ÖZET Amaç: Bu çalışmanın amacı, yaklaşık olarak her on kişiden sekizinin sağlık ile ilgili probleminin internet ortamında araştırıldığı bir zaman diliminde, diş hekimliği fakülteleri resmi web sitelerinde bulunan radyoloji onam formlarının ulaşılabilirliğini ve okunabilirlik düzeyini araştırmaktır. **Gereç ve Yöntemler:** Hasta bakım hizmeti sunan 91 diş hekimliği fakültesinin resmi web sitelerinde bulunan arama butonu yardımıyla “aydınlatılmış röntgen onam formu”, “radyoloji onam formu”, “bilgilendirilmiş röntgen rıza formu” terimleri aratıldı. Sonuç elde edilen 24 diş hekimliği fakültesinin onam formlarının okunabilirlik düzeyinin tespit edilmesi için Ateşman okunabilirlik formülü kullanıldı. Tanımlayıcı istatistikler yardımıyla ortalama değerler, standart sapma, minimum ve maksimum değerler hesaplandı. **Bulgular:** Aydınlatılmış onam formu metninin Ateşman okunabilirlik indeksine göre; %4,2’sinin (n=1) kolay, %37,5’inin (n=9) orta, %58,3’ünün (n=14) ise zor seviyede olduğu tespit edilmiştir. İncelenen metinlerin içeriklerine bakıldığında; %79’unun uygulanacak radyolojik tekniğin avantaj ile dezavantajları ve alternatifleri gibi genel konularda, %70’inin ise hamilelerde röntgen çekimi konusunda bilgilendirmelerde bulunduğu tespit edilmiştir. Metinlerin %60’ı röntgen çekimi konusunda onam isterken, %50’si ileri görüntüleme teknikleri konusunda da rıza istemektedir. **Sonuç:** Yasal sorumluluğu hekim üzerinde olan hasta onamı alınması uygulamasının, hekimler tarafından takip edilmesi, metinlerin içerik incelenmesinin yapılması ve hastaya aktarılan bilgilerin okunabilirliğini artırmak amacıyla terimsel ifadelerden olabildiğince kaçınılması, kısa ve öz bir anlatım biçimi kullanılması tavsiye edilebilir.

ABSTRACT Objective: The aim of this study was to investigate the accessibility and readability of radiology consent forms on the websites of dental faculties in a time when approximately eight out of every ten people search for health-related problems on the internet. **Material and Methods:** The terms “informed radiology consent form”, “radiology consent form”, “informed consent form” were searched by using the search button on the websites of 91 faculties providing patient care services. Ateşman readability formula was used to determine the readability level of the consent forms of 24 faculties. Descriptive statistics were used to calculate mean values, standard deviation and minimum-maximum values. **Results:** According to the Ateşman readability index, 4.2% of the consent form texts were found to be easy, 37.5% were found to be medium, and 58.3% were found to be difficult. Considering the content of the texts analyzed, it was determined that 79% of the texts provided information on general issues such as advantages-disadvantages and alternatives of the radiologic technique to be applied, and 70% of the texts provided information on X-rays in pregnant women. While 60% of the texts asked for consent for X-rays, 50% asked for advanced imaging techniques. **Conclusion:** It may be recommended that physicians follow the practice of obtaining consent, which is legally the responsibility of the physician, examine the content of the texts and avoid terminological expressions as much as possible and use a concise and concise expression style in order to increase the readability of the information conveyed to the patient.

Anahtar Kelimeler: Bilgilendirilmiş onam; idrak; radyoloji

Keywords: Informed consent; comprehension; radiology

Muayene ve tedavi amacıyla hekime başvuru yapan bireylerin işlem hakkında bilgilendirilmesi ve rızasının alınması etik ve yasal bir ilkedir. Hekim-

hasta ilişkisinin niteliklerini belirlemek ve ilişkiyi kurumsal hâle getirmek için öne sürülen “ortak karar mekanizması” kavramının amacı, hastaları kendile-

KAYNAK GÖSTERMEK İÇİN:

Güleç M. Diş hekimliği fakülteleri resmi sitelerinde bulunan radyoloji onam formlarının okunabilirlik analizi: Nitel araştırma. Türkiye Klinikleri J Dental Sci. 2024;30(1):8-13.

Correspondence: Melike GÜLEÇ

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Diş Hekimliği Fakültesi, Ağız, Diş ve Çene Radyolojisi ABD, Karaman, Türkiye
E-mail: mlkacd92@gmail.com

Peer review under responsibility of Türkiye Klinikleri Journal of Dental Sciences.

Received: 15 Aug 2023 Accepted: 07 Nov 2023 Available online: 14 Dec 2023

2146-8966 / Copyright © 2024 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

rine uygulanacak tedavi kararları ve sorumlulukları sürecine dâhil etmektir. Bu çerçevede uygulanan etkinliklerden birisi de “aydınlatılmış onam” uygulamasıdır.¹ En genel tanımı ile onam; kişinin kendisi ile ilgili bir konuda alanında uzman kişinin görüşlerini açıklamasına ve işlemin uygulanmasına izin vermesi hâlidir. Hasta-hekim ilişkisinin temelini oluşturan aydınlatılmış onam, birey üzerinde yapılacak olan işlemin yasalara uygun hâle gelmesini sağlar. Aydınlatılmış onam uygulamasının temel amacı, tıbbi sorumluluktan kaçınmak değil, hasta iradesinin özgür, bilinçli ve bilgili bir şekilde açıklanmasını kolaylaştırmaktır. Cerrahi ve girişimsel işlemler, kan ve kan bileşeni kullanımı, sedasyon ve anestezi altında yapılan işlemler ile radyolojik tetkikler hasta onamı alınması gereken işlemlerden yalnızca birkaçıdır.^{2,3}

İletişim ve bilgi teknolojisi alanındaki gelişmelere paralel olarak, internet kullanımı yaygınlaşmış, lokal ve global iletişim biçimi değişmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması verilerine göre 16-74 yaş grubundaki bireylerde internet kullanım oranı 2012 yılına göre %79 oranında artış göstererek 2022 yılında %85 olarak açıklanmıştır.⁴ İnternet kullanımının özellikle 2020 pandemisi sonrası artış gösterdiği ve sağlıkla ilgili bilgi edinmede internet kullanımının %78 oran ile ön sırada yer aldığı bildirilmiştir.^{5,6}

Okunabilirlik, yazılı bir metnin okuyucu tarafından anlaşılabilir ve okunabilirliği ifade eden bir terimdir. Aynı metni okuyan kişilerden biri metni kolaylıkla anlayabilirken bir diğeri eğitim seviyesinden dolayı anlamakta zorlanabilmektedir. Bir metnin okunabilirlik düzeyinin objektif verilerle değerlendirilebilmesi önemlidir.⁷ Bu amaçla literatürde çeşitli okunabilirlik analizleri sunulmuş olup, Türkçenin dil bilgisi ve kelime yapısına uygun olduğu belirtilen Ateşman’ın tanımladığı okunabilirlik analizi Türkçe metinlerde yaygın olarak kullanılmaktadır.⁸⁻¹²

Yapılan araştırmalara göre internet kullanıcılarının %49’unun belirli bir sağlık sorunu veya tıbbi durum konusunda internete erişim sağladığı bildirilmiştir.¹³ 2003 yılında yapılan bir araştırmada ise bireylerin %85’inin doktor randevusu öncesinde karşılaştığı sağlık problemi ile ilgili internet araştırması yaptığı tespit edilmiştir.¹⁴ Bu veriler ışığında in-

ternet ortamından elde edilen bilgilerin okunabilir ve anlaşılabilir olması gerektiği söylenebilir. Bir metnin okunabilirlik düzeyinin düşmesi okuyucu tarafından kullanımını azaltmaktadır.^{15,16}

Bilgimiz dâhilinde literatürde Türkiye’de bulunan diş hekimliği fakültelerindeki (DHF) radyoloji onam formlarının okunabilirlik düzeyinin incelendiği bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmanın amacı, yaklaşık olarak her on kişiden sekizinin sağlık ile ilgili probleminin internet ortamında araştırıldığı bir zaman diliminde, DHF’leri resmî web sitelerinde radyoloji onam formlarının ulaşılabilirliğini ve okunabilirlik düzeyini araştırmaktır.¹⁴

GEREÇ VE YÖNTEMLER

ETİK KURUL

Bu araştırma yalnızca kamuya açık resmî veriler üzerinden gerçekleştirildiğinden etik kurul onayı gerektirmemektedir. Literatür taramasında benzer çalışmaların da etik kurul onayı almadıkları görülmüştür.⁹⁻¹²

VERİLERİN TOPLANMASI

Çalışma verilerine ulaşabilmek için Google arama motorunda (Google LLC, Mountain View, California, ABD) “<https://www.yok.gov.tr/>” adresi üzerinden Türkiye’de bulunan DHF’leri listelendi (Temmuz, 2023). Toplamda 104 adet olan DHF içerisinde henüz hasta bakım ve eğitim-öğretim hizmeti sunmayan 13 adet fakülte çalışma dışı bırakıldı. Kalan 91 DHF’nin resmî web sitelerinde arama butonu yardımıyla “aydınlatılmış röntgen onam formu”, “radyoloji onam formu”, “bilgilendirilmiş röntgen rıza formu” terimleri aratıldı. Sonuç elde edilen 24 DHF çalışma grubuna dâhil edildi. Metinler bilgi verdiği konulara göre sınıflandı.

Okunabilirlik Analizi

- Ateşman; okunabilirlik indeks aralığı,⁸
- 90-100 olan metinleri çok kolay;
- 70-89 olanları kolay;
- 50-69 olanları orta zorlukta;
- 30-49 olanları zor ve
- 1-29 olanları çok zor olarak sınıflandırmıştır.

TABLO 1: Flesch'in Okuma Kolaylığı sınıflaması.¹⁷

Flesch okunabilirlik sınıflaması	
4. sınıf ve altı	90-100
5-6. sınıf	80-89
7-8. sınıf	70-79
9-10. sınıf	60-69
11-12. sınıf	50-59
13-15. sınıf (ön lisans)	40-49
Lisans	30-39
Lisansüstü	1-29

Ateşman okunabilirlik formülü geliştirilirken baz alınan bir sınıflama olan Flesch'in Okuma Kolaylığı sınıflaması ise bir metnin hangi eğitim seviyesi tarafından kolayca anlaşılır olduğunu gösterir (Tablo 1).¹⁷

Elde edilen onam formlarının içerikleri okunabilirlik düzeyinin tespit edilmesi için Ateşman okunabilirlik formülünü kullanan ücretsiz çevrim içi okunabilirlik hesaplama aracına (<http://okunabilirlikindeksi.com/>) aktarıldı.⁸ Hesaplanan veriler Microsoft Excel (Microsoft Corporation, Redmond, Washington, ABD) dosyası üzerine kaydedildi.

İSTATİSTİKSEL ANALİZ

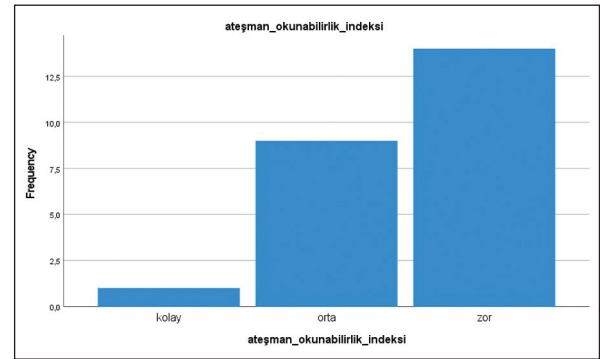
Tüm istatistiksel analizler IBM SPSS 21 (SPSS Inc., Chicago, IL, ABD) istatistik paket programı yardımıyla hesaplandı. Tanımlayıcı istatistikler yardımıyla ortalama değerler ve standart sapma ile minimum ve maksimum değerler hesaplandı.

BULGULAR

Resmî web sitelerinde onam formu bulunduran 24 DHF'nin 3'ünün vakıf, 21'inin devlet üniversitesi olduğu tespit edildi. Onam formu metnlerinin Ateşman okunabilirlik indeksine göre; %4,2'sinin (n=1) kolay, %37,5'inin (n=9) orta, %58,3'ünün (n=14) ise zor seviyede olduğu tespit edilmiştir (Şekil 1). Metnlerin dilsel istatistikleri Tablo 2'de gösterilmiştir.

Flesch'in okuma kolaylığı sınıflamasına göre form metnlerinin:¹⁷

- %4,2'si 7 ve 8. sınıf,
- %12,5'i 9 ve 10. sınıf,
- %25'i 11 ve 12. sınıf,
- %41,7'si 13 ve 15. sınıf (ön lisans) ve
- %16,7'si lisans mezunu düzeyinde okuma kolaylığına sahiptir.

ŞEKİL 1: Metnlerin Ateşman formülüne göre sınıflaması.**TABLO 2:** Metnlerin dil açısından tanımlayıcı istatistikleri.

Veriler	Veri sayısı	Minimum	Maksimum	Ortalama	SS
Sözcük sayısı	24	81	1.287	578,8	338,4
Karakter sayısı	24	691	10.700	4801,7	2831,3
Zor sözcük sayısı	24	77	1.272	568	337,6
Benzersiz sözcük	24	48	710	374,5	191,3
Benzersiz sözcük (%)	24	52	85	68,8	8,2
Kısa sözcük sayısı	24	15	165	83,8	44,3
Kısa sözcük (%)	24	9	117	23,5	28,3
Boşluksuz karakter	24	556	9.404	4212,7	2492,4
Cümle sayısı	24	14	126	54,8	39,3
Paragraf sayısı	24	1	67	19,6	17,5
Ortalama sözcük uzunluğu	24	2,76	3,05	2,9	0,09
Ortalama cümle uzunluğu	24	4,30	17,40	11,6	3,5
Ateşman Okunabilirlik İndeksi	24	35,40	75,10	50,1	9,8

SS: Standart sapma.

İncelenen metinlerin içeriklerine bakıldığında; formların %54'ünün yapılacak işlemin süresi ile bilgilendirme yaptığı, %79'unun uygulanacak radyolojik tekniğin avantaj-dezavantajları ve alternatifleri konusunda aydınlattığı, %70'inin hamilelerde röntgen çekimi konusunda bilgilendirmeler içerdiği tespit edilmiştir. Metinlerin %60'ı röntgen çekimi konusunda onam isterken, %50'si konik ışınli bilgisayarlı tomografi (KIBT) ve ultrasonografi (USG) gibi ileri görüntüleme teknikleri konusunda da rıza istemektedir.

TARTIŞMA

Bireylerin sağlıkla ilgili araştırma yapması kişinin sağlığı üzerinde olumlu etkilere sahiptir.¹⁸ İnternet kullanımının gün geçtikçe arttığı çağımızda, insanlar belli bir kuruma başvuru yapmadan önce çevrim içi araştırma yapmaktadırlar. Bu sebeple özellikle temel bilgi ve bulguların internet ortamında ulaşılabilir ve anlaşılabilir olması kullanıcılar açısından önemlidir.¹⁴

Aydınlatılmış onam formu uygulaması hasta-hekim ilişkisine katkı sağlayan en önemli uygulamalardan birisidir. Bireye uygulanacak radyolojik tetkiklerden önce hastanın bilgilendirilmesi ve yapılacak işlem için onam alınması gerekmektedir.¹⁹ Çalışmamızda Türkiye'de (2023/Temmuz) hasta bakım hizmeti veren 91 DHF resmî web sitesinde radyoloji onam formlarının ulaşılabilirliği ve okunabilirliği incelenmiştir. İncelenen fakülteler arasında yalnızca 24 fakültenin radyoloji onam formuna çevrim içi ortamda ulaşılabilmiştir. Üniversite web sitelerinde bulunan onam formları incelendiğinde, daha çok cerrahi ve anestezi işlemleri ile ilgili metinler olduğu görülmüş, radyolojik tetkikler konusundaki çevrim içi ortamdaki bilgilendirmenin yeterli seviyede olmadığı tespit edilmiştir.

Bir metnin okuru tarafından kolaylıkla takip edilebilmesi olarak tanımlanan okunabilirlik, ilk olarak İngilizce metinlerde çalışılmıştır. Bu anlamda yapılan çalışmalara bakıldığında İngilizce metinlerin okunabilirliğinin hece sayısı ve cümle uzunluğuyla ilişkili olduğu belirtilmiştir. Sondan eklemeli bir dil olan Türkçe metinlerin okunabilirliği için ise bu parametrelere belirli katsayılar eklenmiş olup, hasta bilgilendirme amacıyla hazırlanan bir metnin

okunabilirlik seviyesinin 6-8. sınıf seviyesinden yüksek olmaması gerektiği tavsiye edilmiştir.^{8,20,21} Araştırma kapsamında incelenen metinlerin %58'inin Ateşman okunabilirlik analizine göre "zor" seviyede olduğu tespit edilmiştir.⁸ "Kolay" seviyede yalnızca 1 onam formu bulunurken, geri kalan 9 fakültenin onam formu ise "orta" seviyede okunabilir. Formların Flesch'in okuma kolaylığı sınıflamasına göre ise %41,7'sinin, 13-15. sınıf (ön lisans) seviyesinde anlaşılabilir olduğu tespit edilmiştir.¹⁷ Bu oranı %25 ile 11-12. sınıf eğitim düzeyi takip etmektedir. Öte yandan 2016 yılında yapılan bir çalışmada, Türkiye'deki ortalama eğitim düzeyinin 6,51 olduğu belirtilmiştir.²² Bu sebeple Türkçe bilgilendirme içeren metinlerin en az 6. sınıf eğitim düzeyinde olması gerektiği söylenebilir. Araştırmamızda ise metinlerin %4,8 oran ile en az 7-8. sınıf eğitim düzeyinde okunabilir olduğu tespit edilmiştir. Ortalama eğitim düzeyi dikkate alınmadan hazırlanan metinler, okunabilirlik düzeyini olumsuz etkilemektedir.

Literatürde radyasyonun güvenli bir dozunun olmadığı, alınan doz arttıkça radyasyon riskinin de doğrusal olarak arttığı belirtilmiştir.²³ Diş hekimliği uygulamalarındaki doz miktarının tıbbi uygulamalara göre daha düşük olduğu belirtilse de tanısall radyografik prosedürlerden önce, yapılacak olan tetkikin endikasyon ve kontrendikasyonları, alternatifleri ve etkinliği ile iyonize radyasyonun sitokastik ve deterministik (doku) etkisi ve riskleri konusunda hastayı bilgilendirmek ve hasta rızasını almak hekim için yasal bir zorunluluktur.¹⁹ Hem eğitim-öğretim hem de hasta bakımı hizmeti sunan DHF'lerdeki radyoloji onam formlarının ulaşılabilir ve anlaşılabilir olması gerekmektedir. Bu onam formları içinde; radyoloji uygulamasının neden gerektiği, hangi tekniğin uygulanacağı, tekniğin süresi ve faydaları ile riskleri hakkında bilgilere yer verilmelidir. Ayrıca işlemin reddedilmesi durumunda ortaya çıkabilecek sonuçlar ve alternatif yöntemler konusunda hasta bilgilendirilmelidir.²⁴ Çalışmamızda incelenen radyoloji onam formu içeriklerine bakıldığında; %79'unun uygulanacak tetkikin riskleri, avantaj-dezavantajları ve alternatifleri konusunda bilgilendirme sağladığı görülürken, yalnızca %54'ünün işlem süresi konusunda hastalara bilgi verdiği tespit edilmiştir. Formların %40'ı sadece bu

kapsamda genel bilgilendirmeler yaparken, %60'ı bu aydınlatmalara ek olarak röntgen çekimi konusunda, %50'si ise hem röntgen hem de KIBT ve/veya USG konusunda onam istemektedir. 2020 yılında dental radyoloji uygulamalarında aydınlatılmış onam ile ilgili hekim farkındalığı ve bilgisini değerlendiren bir çalışmada, katılımcı hekimlerin %62,9'u onam formu içeriklerinin yeterli olduğunu belirtmişlerdir.²⁵ Lee ve ark. ise yaptıkları araştırmalarında, bilgisayarlı tomografi uygulamalarından önce hastaların yalnızca %7'sine bilgi verildiğini rapor etmişlerdir.²⁶ Aydınlatılmış onam konusunda diş hekimliği alanında ülkemizde yapılan bir araştırmada, hekimlerin bu konuda eğitimine ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir.²⁷ Yine O'Dwyer ve ark. 2003 yılında yaptıkları çalışmalarında, hekimlerin onam formlarında radyasyon risklerinin yer alıp almadığıyla ilgili yeterli bilgiye sahip olmadığını tespit etmişlerdir.²⁸

Radyasyonun belirgin etkilerinden biri olan genetik mutasyonlar, hamile hastalarda fetal riskler taşıması açısından önemlidir. Teratojenik etkinin şiddeti, görüntüleme yöntemi, gebelik dönemi ve ışınlama parametrelerine göre değişkenlik gösterir. Bu bireylerde, gerekli koruyucu önlemler alınarak (kurşun önlük giydirilmesi, gereksiz tetkiklerden kaçınılması vb.) yapılacak radyolojik tetkikin faydaları risklerine göre hesaplanmalı ve hasta aydınlatılmalıdır.²⁹ Araştırmamızda incelenen onam formu metinlerinin %70'inin hamilelik konusunda uyarılarda bulunduğu ve bu hastalarda alınması gereken önlemlere yer verdiği görülmüştür.

SONUÇ

Muayene öncesinde çevrim içi araştırma yapan bireylerin oranına ve çalışmamız kapsamında elde edilen onam formu sayısına bakıldığında, hastayı bilgilendirmek amacıyla hazırlanan bu formlarının internet ortamında ulaşılabilir ve anlaşılabilir olması hastalar açısından daha faydalı olacaktır. Yasal sorumluluğu hekim üzerinde olan hasta onamı alınması uygulamasının, hekimler tarafından takip edilmesi, metinlerin içerik incelemesinin yapılması ve hastaya aktarılan bilgilerin okunabilirliğini artırmak amacıyla terimsel ifadelerden olabildiğince kaçınmaları, kısa ve öz bir anlatım biçimi kullanmaları tavsiye edilebilir.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Bu çalışma tamamen yazarın kendi eseri olup başka hiçbir yazar katkısı alınmamıştır.

KAYNAKLAR

- Whitney SN, McGuire AL, McCullough LB. A typology of shared decision making, informed consent, and simple consent. *Ann Intern Med.* 2004;140(1):54-9. [Crossref] [PubMed]
- Reuter SR. An overview of informed consent for radiologists. *AJR Am J Roentgenol.* 1987;148(1):219-27. [Crossref] [PubMed]
- Ören E, Eren CS, Yeşildere FB, Erdoğan N. Kontrast maddelere ait aydınlatılmış onam formlarının anlaşılabilirlik düzeyi ve hasta anksiyetesi üzerine etkisi [Informed consent of contrast media applications in radiology: assessment of comprehensibility and the anxiety of the patients]. *Tepecek Eğitim Hast Derg.* 2010;20(3):122-30. [Crossref]
- Türkiye İstatistik Kurumu [Internet]. Hane Halkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması, 2022. (Erişim tarihi: 15.07.2023) Erişim linki: [Link]
- Görkemli N. Sağlık iletişimde internet kullanımı üzerine bir araştırma [A study on internet usage in health communication]. *Turk J Design, Art Communication.* 2017;7(1):122-8. [Crossref]
- Yıldırım O, İdil I. Yeni koronavirüs salgını dolayısıyla gündeme gelen sosyal izolasyon ve gönüllü karantina döneminde internet ve sosyal medya kullanımı [Internet and social media use in the period of social isolation and voluntary quarantine which comes to the agenda due to the new coronavirus outbreak]. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi.* 2020;20(52):69-94. [Crossref]
- Tolu S, Basım P. A new perspective on readability and content assessment of patient information texts published on the internet sites on lymphedema. *J Current Res Health Sector.* 2018;8(2):303-14. [Crossref]
- Ateşman E. Türkçede okunabilirliğin ölçülmesi [Measuring readability in Turkish]. *AU Tömer Lang J.* 1997;58(2):71-4. [Link]

9. Özmen EE. Readability and contents evaluation o patient informing texts on orthognathic surgery in Turkish websites: methodological study. *Türkiye Klinikleri J Dent Sci.* 2023;29(1):1-6. [[Crossref](#)]
10. Şahin TN, Özmen EE. Evaluation of readability and content of patient information texts on turkish websites about pediatric dentistry under sedation. *Eur Ann Dent Sci.* 2023;50(1):47-51. [[Crossref](#)]
11. Sezin RK, Biçen ŞN. Ses kısıklığı ile ilgili çevrim içi hasta bilgilendirme metinlerinin okunabilirlik ve kalite düzeyleri [Readability and quality levels of online patient information texts regarding hoarseness of voice]. *Türkiye Klinikleri J Ear Nose Throat Head Neck Surg.* 2023;31(3):170-8. [[Crossref](#)]
12. Akbulut AS. İnternet ortamındaki şeffaf plak tedavisi ile ilgili bilgilerin okunabilirlik analizi [Readability analysis of information on the internet about clear aligner treatment]. *Necmettin Erbakan Üni Dış Hek Derg.* 2022;4(1):7-11. [[Crossref](#)]
13. Wallwiener M, Wallwiener CW, Kansy JK, Seeger H, Rajab TK. Impact of electronic messaging on the patient-physician interaction. *J Telemed Telecare.* 2009;15(5):243-50. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)]
14. Murray E, Lo B, Pollack L, Donelan K, Catania J, Lee K, et al. The impact of health information on the Internet on health care and the physician-patient relationship: national U.S. survey among 1.050 U.S. physicians. *J Med Internet Res.* 2003;5(3):e17. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)] [[PMC](#)]
15. Edmunds MR, Denniston AK, Boelaert K, Franklyn JA, Durrani OM. Patient information in Graves' disease and thyroid-associated ophthalmopathy: readability assessment of online resources. *Thyroid.* 2014;24(1):67-72. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)] [[PMC](#)]
16. Svider PF, Agarwal N, Choudhry OJ, Hajart AF, Baredes S, Liu JK, et al. Readability assessment of online patient education materials from academic otolaryngology-head and neck surgery departments. *Am J Otolaryngol.* 2013;34(1):31-5. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)]
17. Flesch R. A new readability yardstick. *J Appl Psychol.* 1948;32(3):221-33. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)]
18. Jayaratne YS, Anderson NK, Zwahlen RA. Readability of websites containing information on dental implants. *Clin Oral Implants Res.* 2014;25(12):1319-24. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)]
19. Hadley L, Watson T. The radiographers' role in information giving prior to consent for computed tomography scans: a cross-sectional survey. *Radiography.* 2016;22(4):252-7. [[Crossref](#)]
20. Bezirci B, Yılmaz AE. Metinlerin okunabilirliğinin ölçülmesi üzerine bir yazılım kütüphanesi ve Türkçe için yeni bir okunabilirlik ölçütü [A software library for measurement of readability of texts and a new readability metric for Turkish]. *DEÜ FMD.* 2010;12(3):49-62. [[Link](#)]
21. Badarudeen S, Sabharwal S. Assessing readability of patient education materials: current role in orthopaedics. *Clin Orthop Relat Res.* 2010;468(10):2572-80. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)] [[PMC](#)]
22. Yeşilyurt ME, Karadeniz O, Gülel FE, Çağlar A, Uyar SG. Türkiye'de illere göre ortalama ve beklenen okullaşma yılı [Mean and expected years of schooling for provinces in Turkey]. *Pamukkale J Eurasian Socioecon Stud.* 2016;3(1):1-7. [[Link](#)]
23. Carpegiani C, Picano E. The radiology informed consent form: recommendations from the European Society of Cardiology position paper. *J Radiol Prot.* 2016;36(2):S175-86. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)]
24. Harorlı A, Çağlayan F. Dış hekimliği radyolojisinde aydınlatılmış onam. Harorlı A, editör. *Dış Hekimliği Radyolojisinde Farklı Yaklaşımlar.* 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri; 2019. p.57-68.
25. Akay G, Özdede M, Karadağ Ö. Ağız, diş ve çene radyolojisi hekimlerinin aydınlatılmış onam hakkındaki algı ve tutumları [The perceptions and attitudes of dentomaxillofacial radiologists towards informed consent]. *7tepe Klinik Derg.* 2021;17(2):123-7. [[Crossref](#)]
26. Lee CI, Haims AH, Monico EP, Brink JA, Forman HP. Diagnostic CT scans: assessment of patient, physician, and radiologist awareness of radiation dose and possible risks. *Radiology.* 2004;231(2):393-8. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)]
27. Kurt E, Türker T. Bir üniversite hastanesinde çalışan diş hekimlerinin aydınlatılmış onam konusundaki görüşlerinin değerlendirilmesi [The evaluation of dentists' views about informed consent who works in university hospital]. *Cumhuriyet Dent J.* 2015;18(1):56-70. [[Crossref](#)]
28. O'Dwyer HM, Lyon SM, Fotheringham T, Lee MJ. Informed consent for interventional radiology procedures: a survey detailing current European practice. *Cardiovasc Intervent Radiol.* 2003;26(5):428-33. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)]
29. Tirada N, Dreizin D, Khati NJ, Akin EA, Zeman RK. Imaging Pregnant and Lactating Patients. *Radiographics.* 2015;35(6):1751-65. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)]